

Zo maar doen

Reactie CPB op aanbevelingen visitatierapport “Gewoon Doen”

14 november 2022

Introductie

In de lente van 2022 is het Centraal Planbureau (CPB) geëvalueerd door een onafhankelijke visitatiecommissie in opdracht van de CPC, het toezichtsorgaan van het CPB. De visitatiecommissie constateert dat het goed gaat met het CPB en dat de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie uit 2016 in belangrijke mate een vertaling in beleid en praktijk van het CPB hebben gevonden. Hierdoor is de toekomstbestendigheid van het bureau de afgelopen jaren verbeterd, zowel in inhoudelijke als in organisatorische zin. De solide wetenschappelijke kwaliteit en hoge maatschappelijke relevantie van het CPB-werk zijn opnieuw bevestigd. Deze bevindingen zijn allereerst een groot compliment aan alle medewerkers van het CPB. De conclusies van het rapport zijn ook in lijn met de ingezette koers zoals beschreven in onze zelfevaluatie 2016-2021 ([link](#)) en in het onlangs gepubliceerde [meerjarenonderzoeksprogramma](#).

De visitatiecommissie is terughoudend met het doen van aanbevelingen, omdat zij concludeert dat het CPB op een zorgvuldige en overtuigende manier nog drukdoende is met de uitwerking van de breed geformuleerde aanbevelingen van de vorige evaluatiecommissie in het rapport ‘Noblesse oblige’ uit 2016 en van de analyse in de Tussenbalans 2019. De achter ons liggende periode van herbezinning en herijking heeft de nodige bakens verzet en nu is het bovenal een kwestie van ‘gewoon doén’ zoals de titel van het visitatierapport mooi benadrukt. De commissie heeft er wel voor gekozen het CPB een aantal aandachtspunten mee te geven waar het bureau zijn voordeel mee kan doen. In de reactie hieronder gaan we in op deze aandachtspunten, waarbij we een onderscheid maken tussen organisatie en positionering enerzijds en de inhoudelijke aandachtspunten anderzijds. Prioritaire thema’s daarbij zijn (1) verdere ontwikkeling van het strategisch personeelsbeleid; (2) nauwere samenwerking met andere planbureaus, bijvoorbeeld in het kader van brede welvaartsanalyses; en (3) de verheldering van de verhouding van het CPB tot academische wetenschapsbeoefening.

We bedanken de commissie voor haar rapport. ‘Het gaat goed met het CPB’, stelt het rapport, maar ook ‘en dus moet erop gelet worden dat het betere niet de vijand van het goede wordt’. Dat laatste zullen we (gewoon) blijven doen.

Organisatie en positionering

Voor een kennisinstelling als het CPB is het aantrekken en behouden van goed personeel, het menselijk kapitaal, topprioriteit. Het **CPB wil divers talent blijven aantrekken, ontwikkelen en behouden**. Een strategisch HRM-beleid is hiervoor een voorwaarde. Daarbij versterkt de krappe arbeidsmarkt de uitdaging om goed personeel aan te trekken en te behouden. In de afgelopen jaren is het strategisch HRM-beleid van het CPB verder vormgegeven: zo is het proces van werving en selectie bijgesteld waarbij er onder meer expliciet aandacht is voor het tegengaan van een bias in het selectieproces en wordt in de personeelscyclus vooral gekeken naar de ontwikkeling van de individuele medewerker. Er komt meer aandacht voor loopbaanperspectieven, waaronder ondersteuning voor promotie-trajecten (PhD). Naast het aantrekken en de ontwikkeling van nieuw talent, zetten we in op ontwikkeling en loopbaanperspectief van de huidige werknemers en meer expliciet ook voor medewerkers die al langer op het CPB werken.

Met betrekking tot frequentie van de evaluaties beveelt de visitatiecommissie de CPC aan om de **periodieke evaluatie** te beperken tot één keer per vijf jaar en altijd volgend op een zelfevaluatie. Met daarbij de mogelijkheid voor tussentijdse evaluaties en die te richten op bepaalde onderzoekslijnen of modellen. Dit nemen we ter harte.

Verder wordt de suggestie gedaan om de **flexibele schil** in het personeelsbestand te beperken. Deze flexibele schil bestaat inmiddels niet meer: het besluit tot een vaste aanstelling van een tijdelijke medewerker is niet langer afhankelijk van de formatieve ruimte. Verder is het traject voor nieuwe medewerkers, die in eerste instantie tijdelijk worden aangenomen, inhoudelijk verbreed en binnen het bureau geharmoniseerd.

Vanuit de politiek en maatschappij is er een toenemende vraag naar integrale analyse van beleid onder de noemer 'brede welvaart'. In dit licht vraagt het visitatierapport aandacht voor de **samenwerking met de andere planbureaus**: intensiever die daar waar mogelijk en nuttig. Het CPB geeft hier op verschillende manieren invulling aan, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van een gezamenlijke onderzoeksagenda rond brede welvaart specifiek ten dienste van de begrotingscyclus ([link](#)). Dit vraagt van het CPB dat het zich blijft openstellen voor andere perspectieven en deze ook daar waar mogelijk en nuttig meer in het werk integreert, vanuit de eigen rol en expertise. Er bestaan al samenwerkingsprojecten, zoals rond armoede met het SCP en rond energie en klimaat met PBL. Er ligt verder een kans en uitdaging om een vervolg te ontwikkelen van de Kansrijk-serie en de basis te leggen voor een gecoördineerde appreciatie van verkiezingsprogramma's en/of kabinetsbeleid.

Naast het uitbrengen van publicaties in eigen beheer, publiceren CPB-medewerkers ook **in (internationale) wetenschappelijke tijdschriften**. De visitatiecommissie benadrukt dat een regelmatige toetsing aan academische peers een belangrijk onderdeel is van de verankering van de academische kwaliteit in het werk van het CPB. Daarnaast is dit goed voor het wetenschappelijke aanzien van het CPB en biedt deze toetsing de mogelijkheid om academisch georiënteerde medewerkers aan het bureau te binden. Tegelijkertijd erkent de commissie dat het academische landschap de laatste decennia is veranderd. De komende periode zal de discussie over de verhouding van het CPB tot de academische wetenschapsbeoefening opgestart worden.

De visitatiecommissie geeft ter overweging om in persberichten en andere uitingen **relativering in acht** nemen. Het CPB is zich waarschijnlijk meer bewust van de beperkingen van zijn analyses dan in zijn uitingen blijkt. De aansporing om hier nog explicieter over te zijn, nemen we ter harte. We zetten daarmee een al ingezette lijn voort: in onze ramingen van de afgelopen jaren hebben we veelal gewerkt met scenario's en varianten waarin de onzekerheden rond de economische ontwikkelingen in tijden van corona en energieprijsschokken tot uiting worden gebracht. En in onze rol bij het Nationaal Groeifonds hebben we getracht duidelijk de grenzen van onze expertise te markeren door bijvoorbeeld geen doorrekeningen te maken van bbp-effecten van investeringen in innovatie. (link [ngf 1](#) en [2^e](#) ronde] Meer algemeen hebben we in ons meerjarenonderzoeksprogramma op basis van de stand van de wetenschap aangegeven welke onderwerpen we kansrijk zouden kunnen oppakken en ook welke niet.

De visitatiecommissie stelt dat het CPB zoekt naar een balans tussen zenden en in dialoog gaan met de omgeving. Het CPB heeft inderdaad de wens om tot meer interactie met de buitenwereld te komen en zet daarin inmiddels voorzichtige stappen. Die zoektocht zetten we voort, want meer interactie met de buitenwereld past bij de maatschappelijke wens tot transparantie, responsiviteit en een open overheid. Daarnaast draagt meer interactie met de buitenwereld bij aan het bereik van de beleidsanalyses van het CPB.

Ten slotte geeft de visitatiecommissie de overweging mee om alle publicaties zoveel mogelijk ook **in het Engels** beschikbaar te maken. Op dit moment zijn grote delen van de CPB-website en een aanzienlijk deel van de publicaties al in het Engels beschikbaar. De commissie ziet kansen om de internationale zichtbaarheid verder te vergroten. We zullen hiervan de mogelijkheden verkennen, maar signaleren dat hier ook kosten aan verbonden zijn. Nederlands is en blijft de hoofdtaal van het CPB.

Inhoudelijke keuzes

Inhoudelijk heeft er de afgelopen periode een heroriëntatie plaatsgevonden binnen het bureau. Er is gekeken naar de grote maatschappelijke trends en opgaves die het bureau wil oppakken en naar de aanwezige expertise bij het CPB en de rol die het bureau, ook in samenwerking met de andere planbureaus, kan spelen bij het beantwoorden van onderzoeksvragen. In 2021 is ruimte in het werkprogramma gecreëerd voor het opstellen van position papers die de inhoudelijke prioriteiten van de programma's voor de komende jaren beschrijven. Een uitgebreide consultering met externen heeft mede als basis voor de position papers gediend. Daarbij is ook gekeken naar een evenwichtige verhouding binnen programma's tussen onderzoek enerzijds en ramingen en doorrekeningen anderzijds, met het oog op vruchtbare kruisbestuiving tussen de werkzaamheden. Deze interactie wordt niet alleen gezocht tussen medewerkers, maar ook tussen werkzaamheden die een medewerker uitvoert.

Het visitatierapport roept op om **aandacht te blijven houden voor modellen en methoden**, in combinatie met informatica en de ontwikkeling van de economie als wetenschap. Modellen vormen de basis voor ramingen, doorrekeningen en een deel van de kwantitatieve analyses en zijn daarmee een belangrijk onderdeel van het intellectueel kapitaal van het CPB. Met de instelling van het sectoroverstijgende programma 'modelkwaliteit' in 2022 hebben we hierop expliciet ingezet. Doel is om voor de borging van de modelkwaliteit en modelvernieuwing een permanent proces in te richten. Naast borging gaat het daarbij om een regelmatige bevraging van nut en noodzaak van de modellen, inclusief visieontwikkeling met een expliciete rol voor experts van buiten. Daarbij moet de balans bewaakt worden tussen continuïteit en vernieuwing. Voor bruikbaar beleidsadvies is een zekere mate van voorspelbaarheid en continuïteit in het gebruik van modellen noodzakelijk. Tegelijkertijd is vernieuwing een voorwaarde voor langetermijnrelevantie van de analyses die het CPB levert. In dit traject zal ook expliciet aandacht zijn voor de externe verantwoording van modellen op de CPB-website. Daarbij gaat het overigens niet zozeer over openbaarmaking van de modelprogrammacode (hoewel dat in sommige gevallen denkbaar is). Veeleer moet verantwoording inzicht bieden in de complexiteit van modelgebruik, waaronder de belangrijke rol van expertoordelen [\[link\]](#).

Sinds 2017 is een **datascienceteam** aan het werk bij het CPB en dat is dit jaar verankerd in de organisatie als een sectoroverstijgend programma. Het team is een speciale onderzoeksgroep die in eerste instantie is opgericht om uit te zoeken welke machine-learning-technieken het CPB kunnen helpen om betere economische analyses te maken. Het visitatierapport moedigt verdere ontwikkeling van het gebruik van data science aan en stelt voor om hierbij de samenwerking met andere partijen te intensiveren, mede ook om expertise en datatoegang te versterken. Gegeven de

alomtegenwoordigheid van data science en de snelle ontwikkelingen in het veld zal het CPB hierop blijven inzetten, in samenwerking met andere kennisinstellingen.

De visitatiecommissie onderstreept het belang van **inhoudelijk pluralisme**. Het CPB heeft voor de lijn gekozen om de diversiteit van denken vooral binnen de economische wetenschap zelf te zoeken en in te zetten op intensievere samenwerking met andere kennisinstellingen. Dit acht de commissie goed verdedigbaar - het CPB moet voor economisch denken blijven staan. We constateren net als de commissie dat de discussie over interdisciplinariteit tot op zekere hoogte semantisch is: de grenzen van de economische wetenschap bewegen immers zelf ook. De commissie geeft als mogelijk punt van aandacht mee om reflectie op inhoudelijke diversiteit te organiseren door die ook van buiten naar binnen te brengen. We herkennen dit punt en het CPB heeft daar dit jaar dan ook aandacht aan besteed, onder meer via de CPB-lecture van Diane Coyle [\[link\]](#), met daaraan gekoppeld een interne discussie. Ook heeft het CPB een migratiedebat georganiseerd. We zullen hier verdere opvolging aan blijven geven.

De commissie geeft ook in overweging om meer expliciet aandacht te besteden aan grote maatschappelijke opgaven en het ontwikkelen van een beleidsgerichte methodologie op deze onderwerpen. In een nieuw te starten serie die volgt op de Kansrijk Beleid-reeks willen we de komende jaren op een breed scala aan thema's de langetermijnduitdagingen in beeld brengen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, zorg, klimaat en energie, migratie en/of woningmarkt. We willen hierbij graag samenwerken met de andere planbureaus, temeer omdat beleidseffecten zich vaak verder uitstrekken dan het financieel-economische domein. Onder de **brede welvaartsparaplu** gaat het om het vaststellen van mogelijke kosten en baten op een groter aantal terreinen. De commissie stelt terecht dat het belangrijk is tot een goede werkverdeling met de andere planbureaus te komen. Ook de suggestie van de commissie om niet te streven naar een geaggregeerde welvaartsmaatstaf ondersteunen we van harte. Het belangrijkste doel is het identificeren van mogelijke afruilen in beleid op de verschillende domeinen. De weging van de verschillende uitkomsten is aan de politiek [\[link\]](#). Daarbij blijft het van groot belang om ook altijd monetaire consequenties van beleid te ramen. Dit helpt onder meer bij het in kaart brengen van de financiële ruimte van het kabinetsbeleid.